MARKET FINESSE
INSTITUTE OF ECONOMIC AND SOCIAL STUDIES

číslo 6-7 (jún, júl 2010) ročník 5

„Konečným dôsledkom ochraňovania ľudí pred ich hlúposťami je vytvorenie národa hlupákov“

Herbert Spencer

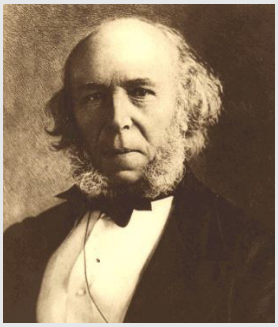

Obsah

Iluzionisti
str. 1

Quant „rakúšanom“
str. 3

Vysvedčenie
str. 3

Konsolidačný plán v troskách?
str. 4

Nie je minister ako minister
str. 5

Dostaneme AAA, inak...
str. 6

Solidarita? A s kým vlastne?
str. 6

Nemci chystajú mechanizmus „riadených bankrotov”
str. 6

Finančné ponaučenia z roku 1946
str. 7

Stanovenie optimálnej ceny
str. 7

Zaviesť zdanenie dôchodkov?
str. 8

Liberty Camp 2010
str. 9

Pro/Anti Market
str. 10

Editorial

Richard Ďurana

Voľby sú za nami. V súčasnosti nová vláda pracuje na programovom vyhlásení, vládnuci politici relatívne vágnymi programovými tézami zatiaľ neodkryli karty tak, aby bol dôvod na otváranie šampanského. Personálne obsadenie prešlo sitom koaličných rokovaní a zdá sa, že odhodlanie redukovať počet ministerstiev sa niekam vytratilo. Záujemcov bolo viac ako ministerských kresiel. S kritikou sa však neponáhľame a najprv treba počkať na konkrétne návrhy a činy nových predstaviteľov štátnej moci.

Témou čísla jedna z hľadiska naliehavosti, rozsahu a možných budúcich scenárov sú rozvrátené verejné financie. Zverejnenie záverečného účtu za minulý rok si bývala vláda naplánovala symbolicky na prvý pracovný deň po voľbách. Vedela prečo jeho zverejnenie odďaľovala, tušili sme to aj my a teraz to už vedia všetci. Zaujímavé zistenia z tohto dokumentu komentujeme v článku *Vysvedčenie*. Ministerstvo financií v dokumente Program stability SR na roky 2009 až 2012 z januára tohto roku definovalo predstavu, ako chce dostať deficit verejných financií na úroveň naplnenia maastrichtských kritérií. Upravené daňové a makroekonomické prognózy dávajú tušiť neveselé časy. Už teraz je jasné, že plány šetrenia obsiahnuté v Programových tézach novej vlády na dosiahnutie 3% deficitu stačiť nebudú. Šetriť bude treba viac. Tejto téme sa obšírnejšie venujeme v článku *Konsolidačný plán v troskách?* Hlavným hrdinom pri krotení deficitu bude minister financií. Nový slovenský ešte svoj bič nepredstavil, ten bývalý ho do ruky ani nezobral, preto sa z času na čas oplatí pozrieť za hranice a hľadať inšpiráciu tam. Hneď tuto od vedľa český minister financií Kalousek ešte predtým, ako si sadol na ministerské kreslo, čitateľne deklaroval svoj postoj. A že je riadne nabrúsený, o tom sa môžete presvedčiť v článku *Nie je minister ako minister*.

Mnohým z vás sa v lete spája Grécko s dovolenkou pri mori. Nám sa spája s pomocným finančným mechanizmom, ktorý predefinoval podstatu eurozóny. To, čo ešte pred pár mesiacmi bolo nemožné - pomáhať nezodpovedným krajinám za peniaze zodpovedných, sa stalo skutočnosťou. Otáznikov je stále veľa a v tomto čísle na ne hľadáme odpovede vo viacerých článkoch. V komentári *Iluzionisti* píšeme o podstate vzniku krízy finančnej, ktorá len zmenila svoju podobu na krízu štátnych dlhov. V súvislosti s pomocou Grécku sú tiež zaujímavé údaje o obchádzaní daňových povinností v Grécku, o ktorých píšeme v článku *Solidarita? A s kým vlastne?* Na záver tri krátke správy: 1. Francúzsky think tank IREF vydal opäť publikáciu venovanú trendom v zdaňovaní v Európe s názvom *Taxation in Europe 2010*. Kapitolu venovanú vývoju na Slovensku napísal Radovan Ďurana z INESS. Publikáciu môžete za symbolický poplatok získať aj u nás v INESS. 2. na konci júna sme organizovali v poradí už štvrtý letný The Liberty Camp s bataliónom zaujímavých zahraničných lektorov. Krátky report nájdete na predposlednej strane. 3. počet fanúšikov na našej Facebookovskej stránke sa blíži k číslu 800. Ak chcete byť pravidelne informovaní o zaujímavostiach z našej kuchyne, neváhajte sa pridať do našej skupiny.

Prajem vám veľa slnka, osviežujúcej vody a príjemné čítanie,

Iluzionisti

Juraj Karpiš

Bubliny a hospodárske cykly majú na svedomí ilúzie. Ak ilúzii - chybnému vnímaniu reality - podľahne dostatočne veľká masa ľudí, v ekonomike sa začnú diať čudné, s jej výkonnosťou alebo ekonomickými zákonmi nezlučiteľné veci. Vznik ilúzie môžu vyvolať viaceré príčiny, no za tie naozaj plošné môže zväčša štát.

Politici sú totiž vo vytváraní ilúzií majstrami o od ich iluziotvorných schopností často závisí úspech ich kariéry. Zároveň platí, že jedine štát má k dispozícii také obrovské množstvo peňazí, aby bol schopný popieranie ekonomických zákonov financovať dostatočne dlho, až kým ľudia uveria, že tieto zákony už prestali platiť nadobro.

Terajšia kríza je prebudením z ilúzií. *(pokr. na str. 2)*

MARKET FINESSE - mesačník. Vydáva INESS - Institute of Economic and Social Studies, Adresa: Hviezdoslavovo nám. 17, 811 02 Bratislava, tel.: +421-2-5441 0945, www.INESS.sk, e-mail: iness@iness.sk, č.účtu: 2664752087/1100

Ako keď učeň levitovania skúsi svoje teoretické zručnosti prvýkrát v praxi. Nie, úrokové sadzby nižšie ako inflácia neboli reálnym odrazom prebytku úspor, ale len centrálnymi bankami zmanipulovanou cenou. Reálneho kapitálu je príliš málo na to, aby sa ušlo všetkým rozbehnutým projektom.

Nie, každý bez ohľadu na príjem nemôže bývať vo svojom a cena domov nebude rásť donekonečna. Ilúziou bola aj politikmi a centrálnou bankou proklamovaná homogénnosť Európy.

Grécko nie je Nemecko. Dnes po prebudení vieme, že požičiavať gréckym politikom za nemecké sadzby bolo šialené. Euroilúzie umelo nízkych úrokov nafúkli bubliny v nehnuteľnostiach v Írsku a Španielsku. Podarený bol aj trik s Paktom stability a rastu. Euroskeptickí Nemci uverili v jeho preventívne účinky a o to väčšie je ich dnešné prekvapenie.

No za život v ilúzii sa musí platiť. Učeň si narazil zadok a banky, dôchodkové fondy, investori prišli o peniaze. Platiť účty sa však nikomu nechce. Hodila by sa ďalšia ilúzia, ktorá by umožnila zabudnúť na nepríjemnú realitu. Majstri v Bruseli nové triky radi dodajú: „Problémy predlžených krajín Európy vyriešime tak, že im požičiame ešte viac a to na účet tých zodpovednejších!“

Ako dlho vydrží táto ilúzia?

SME 12. 7. 2010

Porovnanie

Aký je skutočný vek odchodu do dôchodku?

Jedna vec je, čo je napísané v zákone, druhá, aká je realita. Graf z dielne OECD porovnáva skutočný vek odchodu do dôchodku so zákonom stanoveným odchodom (označený žltým kosoštvorcom). Priemerne tak v krajinách OECD chodia muži na dôchodok 63,5 roční, ale medzi krajinami sú ohromné rozdiely.

Mexičan pracuje o 14,3 roka dlhšie ako Francúz. Rekordmani sú Kórejci, ktorí nadsluhujú 11 rokov nad oficiálny odchod do dôchodku (niet sa čo čudovať, štátny dôchodkový systém tam zaviedli len pred zhruba 20 rokmi).

Hodnota skutočného odchodu do dôchodku sa podľa metodiky OECD vyhodnocuje na základe zmien v miere participácie v priebehu 5 rokov. Vykázaná hodnota je datovaná k roku 2007, doba dožitia (označená krížikom) bola odhadovaná pre 65 ročných mužov v roku 2005.

Skutočná doba strávená na dôchodku je dôležitý parameter pre prognózovanie budúcich nákladov štátnych dôchodkových systémov. Zvlášť s ohľadom na predlžovanie doby dožitia.

Reálne si tak napríklad Mexičan užije dôchodok 9 rokov. Rakúšan zase 23 a Francúz rekordných 24 rokov.

Druhý graf porovnáva prehľadne dobu dožitia vo veku 65 rokov pre mužov a ženy.

Zdroj: Society at a Glance 2009, OECD

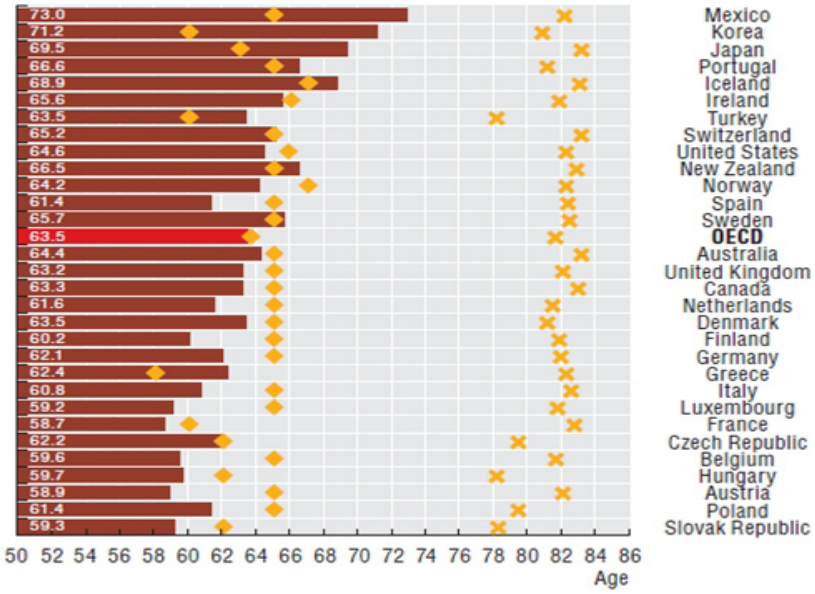

HE1.2. Older people have a considerable life expectancy

Life expectancy at 65, in years, men and women, in 2006

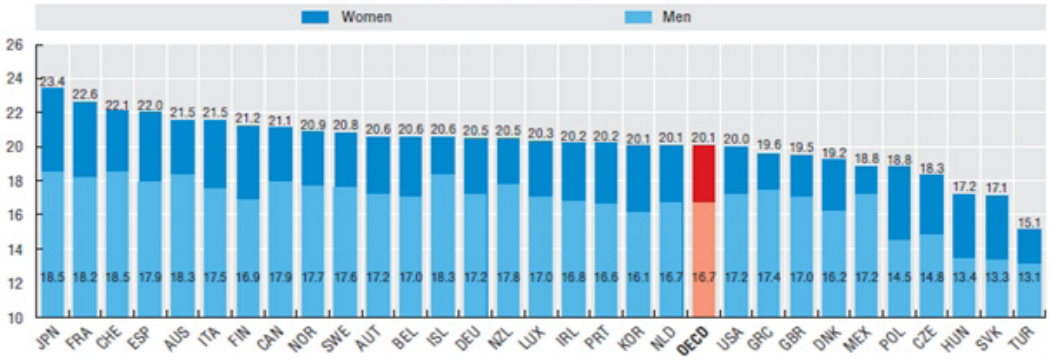

Výdavky štátu

Európske spotrebiteľské centrum

Ročné náklady: 22 479 eur v roku 2009 (podľa rozpočtu Ministerstva hospodárstva SR)

Popis: Európske spotrebiteľské centrum (ECC) je špecializovaná organizačná jednotka Ministerstva hospodárstva SR v riadiacej pôsobnosti ministra. Plní úlohu medzičlánku medzi európskymi spotrebiteľmi a Európskou komisiou. Spolupracuje s Európskou komisiou a európskymi spotrebiteľmi pri podpore čo najefektívnejšieho využívania vnútorného trhu a pomáha pri medzi-štátnych sťažnostiach. Na stránke euroinfo sa ďalej píše: V prípade, keď si spotrebiteľ už kúpi výrobok alebo službu v inom členskom štáte EÚ, tak by mal existovať niekto, kto mu pomôže v prípade, keď bude mať s takýmto výrobkom alebo službou problém. **Najmä vtedy, keď si nevie pomôcť sám.**

Komentár: Uvedené náklady predstavujú len 50% rozpočtovaných celkových nákladov. Zvyšok dopláca z našich daní Európska komisia. Vznik tejto inštitúcie je príkladom rozširovania byrokratického aparátu zo strany EÚ. Na Slovensku už operuje štátna Slovenská obchodná inšpekcia, ktorá má na starosti ochranu spotrebiteľa. Jej ročný rozpočet dosahuje 5,2 mil. eur (na pokutách vybrala cca. 2 mil. eur) a zamestnávala v roku 2009 318 ľudí. SOI mohla prebrať povinnosti vyplývajúce z európskych smerníc, vytvárať nový úrad nebolo potrebné.

Quant „rakúšanom“

Juraj Karpiš

Rakúska ekonomická škola odmieta matematizáciu ekonómie, ktorá po Samuelsonovi túto vedu úplne ovládla. Ekonómia totiž nie je prírodná veda. V ekonómii skúmate ľudí a ich správanie. To sa na rozdiel od fyzikálnych zákonov v čase neustále mení na základe zmenených preferencií, plynúceho času, nových informácií, či učenia sa. Keď objavíte, že jablko padá vždy smerom k Zemi, môžete si byť istí, že to bude platiť aj o týždeň. Keď komplexným matematickým modelom popíšete nejaký ekonomický jav, už za dve minúty môže byť model úplne mimo.

K pochopeniu ekonomických zákonov preto poväčšinou stačí verbálna logika, dedukcia a poznanie základných axiómov ľudského správania sa. Pokročilá matematika je často skôr na škodu než na osoh. Môže sa totiž stať predstieranou sofistikovanosťou. Špinavú realitu sa snaží napasovať do elegantnej matematiky a popritom vyhodí podstatu ekonomického javu. Komplexnosť matematického nástroja odpútava pozornosť od hlinených nôh, na ktorých celý model stojí a celému pojednaniu dáva falošnú auru vedeckosti. Za pomoci sofistikovaného komplexného matematického modelu potom môžete dostať síce úplne presnú, no aj tak hlúposť.

Finančná kríza ukázala, ako nebezpečné je spoliehanie sa na komplexné matematické modely ekonomickej reality zostrojené na základe pozorovania historických dát. Veľká časť finančného sektora sa správala ako Talebov moriak. Desaťročia ceny domov rástli, a preto budú rásť aj ďalej. 1000 dní nosí chovateľ zob, preto je prítomnosť chovateľa dobrou správou. No na 1001. deň prišiel človek s nožom a moriakov model reality bol zrazu tak užitočný ako modely oceňovania hypotekárnych cenných papierov zaniknutej investičnej banky Bear Strearns. Náklady tohto mylného prístupu k ekonomickým javom dnes cestou záchranných balíčkov pre banky platíme my všetci. Asi aj preto je takto neadaptatívne správanie schopné prežiť test trhom a naďalej existovať.

„Rakúsku“ skepsu k užitočnosti komplexnej matematiky v ekonómii ani po kríze, ktorá ukázala, že matematický kráľ je nahý, určite nezdieľa väčšina súčasných ekonómov a samozrejme ani „Quantov“ („Quant“ je človek, ktorý využíva kvantitatívne techniky (matematiku alebo štatistiku) na vytvorenie modelu správania sa cien aktív pre využitie na finančných trhoch). O to väčšie bolo moje prekvapenie pri sledovaní filmu *Quants: The Alchemists of Wall Street* od Marije Meerman. „Rakúsky“ pohľad tam totiž tlmočil jeden z najznámejších Quantov, nazývaný aj „Einstein Wall Streetu“ bývalý teoretický fyzik, ktorý prebehol do Goldman Sachs, v súčasnosti aj profesor na Columbia University Emanuel Derman:

„Na začiatku, keď som prišiel do odvetvia, som bol viac-menej optimistom ohľadom používania kvantitatívnych metód na finančných trhoch. A aj keď si nemyslím, že sú úplne zbytočné ale....hmm ale.... ako by som to povedal.....no rovnako si nemyslím, že kvantitatívne metódy môžete použiť na popísanie trhov.

.....

Ja neviem, asi po piatich či šiestich rokoch v odvetví som začínal chápať, že to nie je to isté ako robiť fyziku. Pri fyzike, keď sa ráno zobudíte a myslíte na nejakú rovnicu alebo na nejakú teóriu, tak máte síce malú, ale nádej, že môžete mať pravdu. Vo financiách, ak postulujete nejaký súbor predpokladov a potom sa na ten model úprimne pozriete, môže byť síce užitočný, no nemôže byť pravdivý v nejakom absolútnom zmysle. Pretože pracujete s ľuďmi a ľudia tak jednoducho nefungujú.“

Vysvedčenie

Radovan Ďurana

Vysvedčenie hospodárenia štátu, teda záverečný účet za minulý rok, zverejnilo ministerstvo financií symbolicky v prvý pracovný deň po voľbách. Urobilo to zrejme preto, aby občanom nepokazilo zážitok z volieb. Niežeby sa v ňom skrývali nejaké veľké a zvlášť negatívne odhalenia. Vedeli sme, že celková známka nebude lepšia ako dostatočná, čakalo sa akurát na podrobnosti – v ktorých oblastiach bolo hospodárenie zvlášť neúspešné.

.nedostatočná

Ak ste mali pocit, že vláda sa niekedy na jar minulého roku zaviazala k maximálnym úsporám, tak vedzte, že neusporila vo svojej prevádzke v podstate nič. Akurát zoškrtala neodôvodnený nárast spotreby, ktorý si optimisticky naplánovala na rok 2009. Výdavky na tovary a služby v porovnaní s rokom 2008 totiž vzrástli o 5,8 percenta. Nevedno, či sa tak stalo pre častejšie zasadania vlády o protikrízovej tematike. No keďže inflácia neprekročila ani 2 percentá, vláde jednoducho aj v krízovom roku vzrástol apetít.

Druhým kandidátom na najhoršiu známku sú úspory v mzdových výdavkoch. Medziročne vzrástli o 6 percent, a tento rast bol jedným z faktorov, ktorý prispel k rastu priemernej mzdy v hospodárstve, kde sa počet nezamestnaných zvýšil o polovicu.

Oproti plánovanému počtu 134,8 tisíca osôb, ktorých mzdy mali byť vyplácané zo štátneho rozpočtu, bolo síce zamestnaných o 7-tisíc osôb menej, ale to nič nemení na skutočnosti, že medziročne prišlo k rastu skutočného počtu zamestnancov o 180. Vysoký počet neobsadených miest je, naopak, zlým svedomím odchádzajúcej vlády, ktorá pravidelne rozpočtovala výdavky na „mŕtve duše“, a tie potom končili buď vo vyšších odmenách ostatných zamestnancov, alebo ako ilustrácia „úspor“.

Vláda nehľadala ani priestor na racionalizáciu výkonu činnosti vo svojich organizáciách. Treba však pripomenúť, že aj keby na mzdách a prevádzke ušetrila oproti minulému roku 10 percent, deficit by to zmiernilo len v malej miere, približne o 350 miliónov eur. Gro výdavkov totiž predstavujú bežné transfery jednotlivcom, ostatným inštitúciám verejnej správy či nefinančným súkromným organizáciám. Sumár tých transferov (od prídavkov na deti až po príspevok na výsluhové dôchodky policajtov) presiahol 7 miliárd eur. Tak ako všade, aj tu platí, že veľké úspory sa dajú dosiahnuť najmä na veľkých koláčoch.

.pozitívne prekvapenie?

Najväčším prekvapením záverečného účtu je však pokles výdavkov na správu štátneho dlhu. Aj napriek vysokému nárastu o 4 miliardy eur výdavky na jeho správu klesli a klesla aj priemerná úroková sadzba na úroveň 4 percent. Za poklesom stojí lacnejšie vydávanie dlhopisov vďaka členstvu v eurozóne. Ďalším faktorom, ktorý prispel k relatívne nízkym úrokom, sú ohromné dlhy iných

krajín. V porovnaní s nimi sa Slovensko so svojím relatívne nízkym zadlžením javí ako bezpečný prístav na investovanie. No nižšie náklady sú aj dôsledkom skracovania času splatnosti dlhu, čo zvyšuje jeho rizikovosť v budúcnosti a v prípade zvyšovania sadzieb aj prudký rast nákladov. Odchádzajúca vláda vyčerpala aj rezervy v štátnej pokladnici, ktoré boli intenzívne využívané ako náhrada za dlhové financovanie. Toto pozitívne prekvapenie sa teda tak skoro nezopakuje.

Hlavným dôvodom celkovo zlej známky na vysvedčení vlády je jednoznačne vysoký schodok, ktorý sa pred verejnosťou schováva do nič nehovoriaceho údaju mínus 6,8 percenta HDP. Keďže výšku slovenského HDP pozná len pár zvedavcov, je vhodnejšie hovoriť o 4,3 miliardy eur. Schodok verejnej správy za jeden rok sa rovná ročnému čistému príjmu 609 410 zamestnancov s priemernou mzdou. Azda toto prirovnanie priblíži cenu, ktorú budeme platiť za neochotu vlády prispôsobiť výdavky pomerom v slovenskej ekonomike v roku 2009.

.týždeň, 28.6. 2010, 26/2010

Konsolidačný plán v troskách?

Radovan Ďurana

Ministerstvo financií vypracovalo v januári Program stability Slovenskej republiky na roky 2009 až 2012. Účelom dokumentu je predostrieť vývoj verejných financií, ktorých základné parametre by mali spĺňať kritéria Paktu stability a rastu. Tým, že Slovensko výrazne prekročilo hranicu ročného deficitu na úrovni 3% HDP, a bolo preto zaradené do procedúry nadmerného deficitu, predložený dokument v podstate popisuje postup slovenskej vlády v snahe splniť všetky kritériá.

Teraz boli upravené makroekonomické prognózy rovnako aj daňové prognózy. Dopad týchto zmien, ak sa nezmení úroveň výdavkov, bude závažný.

Pôvodné ciele boli stanovené odvážne, slovenská vláda roka bola na seba na začiatku o jeden rok prísnejšia ako požadovala komisia, a limit 3% sa zaviazala splniť do konca roka 2012. Vychádzala pritom z prognóz rastu HDP z jesene 2009. Napríklad tu sme upozorňovali, že konsolidačné úsilie je postavené len na raste daňových príjmov vyplývajúcich z hospodárskeho rastu. Vyplýva z toho riziko, že spomalenie rastu, resp. rast, ktorý negeneruje dostatok daňových príjmov, nenaplní konsolidačné očakávania. Upravené daňové prognózy tieto varovania potvrdili.

Pôvodný odhad rastu HDP, výšky deficitu v % a v mld. eur zobrazuje nasledujúca tabuľka.

		2010	2011	2012
1	HDP v bežných cenách Program stability (jan. 2010)	67,4	72,4	78,9
2	Plánovaný schodok	-5,50%	-4,20%	-3%
3	Schodok v mld. eur	3,7	3,0	2,4

Upravené makroprognózy však skresali tak HDP ako aj očakávané daňové príjmy, a to najmä kvôli zníženiu rastu spotreby domácností, zníženiu rastu priemernej mzdy, aj nižšiemu rastu zamestnanosti.

		2010	2011	2012
4	HDP v bežných cenách makroprognózy (jún 2010)	65,38	69,77	75,11
5	Pokles daňových príjmov v mld. eur (jún 2010)	0,8	1,0	1,3

Ak predpokladáme, že vláda dodrží objem plánovaných výdavkov na roky 2010 -2012 – to znamená bude uplatňovať škrty a úsporné opatrenia, ktoré mali viesť k pôvodne plánovaným schodkom, ale zároveň jej poklesnú daňové príjmy, logicky musí dôjsť k vyšším schodkom:

6	Výsledný deficit pri zachovaných plánovaných výdavkoch (súčet riadkov 3+5) v mld. eur	4,5	4,1	3,6

Ak tento absolútny schodok porovnáme s aktualizovaným odhadom vývoja HDP, zistíme, že 3% hranica bude v roku 2012 v nedohľadne.

7	Deficit ako podiel aktualizovaného HDP	-6,9%	-5,8%	-4,8%

Hodnoty pritom nie sú konečné. Podľa daňového výboru by mali v týchto rokoch poklesnúť aj príjmy Sociálnej a zdravotných poisťovní. Zdravotné poisťovne pritom majú akú takú možnosť prispôsobiť svoje výdavky príjmom, ukázali to aj v minulom roku, keď výdavky na zdravotnú starostlivosť medziročne klesli. Výpadok ich príjmov sa preto nemusí v plnej výške prejaviť na schodku. Inak je na tom Sociálna poisťovňa, ktorej výdavky rastú bez ohľadu na príjmy a to kvôli spôsobu valorizácie ako aj neustálemu prítoku nových dôchodcov. Výpadok sociálnych odvodov preto automaticky znamená rast deficitu verejnej správy. Podľa výboru by pritom mal výpadok oproti pôvodnému plánu vzrásť každý rok o 100 mil. eur, z 200 mil. eur v roku 2010 na 400 mil. eur v roku 2012. Vtedy by táto suma znamenala zvýšenie schodku až na 5,3%.

Ak by chcela nová vláda dodržať to, čo sme sľúbili komisii, musela by výdavky v roku 2012 znížiť o 2,3%, resp. 1,8 mld. eur. To by mohla dosiahnuť napríklad zrušením celého Ministerstva dopravy pôšt a telekomunikácií...

Nová vláda však zatiaľ prezieravo žiadne kvantitatívne ciele nestanovuje. Programové tézy sú v tejto oblasti vyslovene nekonkrétne, a keby INEKO opäť hodnotilo sľuby na základe programových téz, v tejto oblasti nebude mať ako:

- V priebehu volebného obdobia zastavíme nárast zadlžovania budúcich generácií a budeme klásť dôraz aj na dlhodobú udržateľnosť verejných financií.
- Postupne budeme znižovať deficit verejných financií a strednodobo smerovať Slovensko k vyrovnanému rozpočtu.

Netreba siahodlho vysvetľovať, že uvedené body si odporujú. Ak sa vláda nedokáže zaviazať k vyrovnanému rozpočtu, ale len k „znižovaniu deficitu“, logicky to znamená zvyšovanie absolútnej výšky dlhu, ktorý zanecháme budúcim generáciám. Nová vláda nám preto len nepriamo naznačuje: snáď bude rast HDP dostatočne vysoký, aby sa naše schodky neprejavovali na raste podielu dlhu na HDP.

Samozrejme, nová vláda nie je krízový manažment, ktorý by mohol mať voľnú ruku v snahe dosiahnuť stanovené ciele. Sú to politici, nad ktorými visí Damoklov meč nespokojnosti pohodlného voliča, ktorý chce viac dostávať, ako dávať. Aj preto neprekvapuje mlčanie o dôchodkovom systéme, neochota zrušiť, či radikálne obmedziť vianočný príspevok. Avšak aj tu platí, babka k babce. Súčasný deficit je ohromný, nie je možné ho zásadne znížiť úsporami vo vlastnej prevádzke. Dalo by sa povedať: Kto neškrtne v sociálnych dávkach, rozpočet nevyrovná. Tieto škrty pritom vôbec nemusia znamenať ohrozenie sociálne odkázaných skupín, keďže súčasný systém je trestuhodne neadresný. Na hospodársky rast sa v slovenských podmienkach priveľmi nedá spoliehať, zázrak daňových príjmov z minulých rokov sa ťažko zopakuje. Daňová reforma už prebehla, zaujímavé zníženie korporátnej dane nie je na programe dňa. Ani rast exportu vláde toľko nepomôže, ten sa totiž nerovná rastu daňových príjmov. Keď Samsung vyrobí o milión televízorov viac, štát to pocíti len v obmedzenej miere, z daní a odvodov pár stovák pracujúcich, spotrebných daní z nafty spo-

trebovenej kamiónmi a čiastočne z dane z príjmov (zisky v elektrobranži sú ale držané konkurenciou na nízkej úrovni). Najsilnejší zdroj príjmov štátu, DPH, vďaka dodatočným televízorom významne nevzrastie. DPH zaplatí spotrebiteľ v zahraničí, nie na Slovensku. To je špecifikum otvorených, exportne orientovaných ekonomík. Rast exportu zvýši HDP, ale to sa nutne nemusí prejaviť na vyššom raste zamestnanosti, priemernej mzdy a z toho odvíjajúcej sa spotreby domácností, ktoré sú určujúce pre rast daňových príjmov. Mimochodom, aj keby došlo k okamžitému a výraznému rastu zamestnanosti a spotreby nových zamestnancov, vláde to tŕň z päty nevytrhne, na čo sme upozorili v článku *Rast zamestnanosti deficit nevynuluje* v minulom čísle Market F**iness**e. Takýto rast je však takmer nereálny, a je veľmi pravdepodobné, že s vysokou mierou nezamestnanosti sa bude trápiť celá EÚ niekoľko nasledujúcich rokov. Vysoká nezamestnanosť stavia prirodzené hrádze rastu zahraničných spotrebiteľov, a teda aj slovenskému exportu.

Ak sa nová vláda bude chcieť po štyroch rokoch pochváliť deficitom pod úrovňou 3%, bude musieť pristupovať k výdavkom podstatne prísnejším metrom, aký použila pri písaní programových téz. Nájde na to odvahu?

Aktuálne.sk, 8.7. 2010

Nie je minister ako minister

Radovan Ďurana

Za uplynulé 4 roky ministrovania sa do histórie asi Ján Počiatek nezapíše. Maximálne vetou: Za jeho pôsobenia Slovensko prijalo novú menu. Možno bol Počiatek dobrý manažér a ľudí na ministerstve rozumne motivoval. S istotou však môžeme povedať, že neprišiel, či prakticky nepodporil žiadny koncepčný návrh, ktorý by prispel k efektívnejšiemu spravovaniu verejných prostriedkov.

Nestal sa vartášom verejných výdavkov, ktoré za jeho pôsobenia vzrástli o 6,5 mld. eur. Občan dokonca ani nemohol vedieť, čo sú jeho vlastné názory, a čo je politická korektnosť vo vzťahu k predsedovi vlády. Minister financií bol z tohto pohľadu bez tváre, väčšinou mlčal.

Pri posudzovaní ministra financií, či odhadoch budúcich krokov, má podstatne ľahšiu situáciu občan v susednom Česku. Tamojší minister financií Kalousek sa vyjadruje jasne a zrozumiteľne. Zatiaľ čo premiér Nečas na margo znižovania prémie k stavebného sporenia hovorí: že tomu netleskají a nedělají to rádi, Kalousek vraví: „Já tomu kroku tleskám a dělám ho rád.“

Svoje tvrdenie podkladá argumentmi: prémia kazí trhové prostredie financovania bývania, navyše 90% sporiteľov používa našetrené prostriedky na iný účel ako bývanie. Nová česká koalícia v rámci redukčných opatrení totiž uvažuje o znížení prémie na polovicu, a to aj pre existujúce zmluvy.

Nebráni sa ani škrtom v sociálnych dávkach, kde by mali vzniknúť už v budúcom roku úspory vo výške 11 mld. Kč. Navrhuje napríklad obmedzenie príspevku pri narodení dieťaťa, čo komentoval Kalousek slovami:

„Já přiznávám, že jsem chtěl tuto dávku, jednorázovou, úplně odstranit ze systému,“ připustil Kalousek. „Narodí-li se dnes nejbohatšímu Čechovi dítě, má nárok na sociální dávku, což je úplně absurdní,“ dodal. Nakoniec ustúpil politickému tlaku, ale s podmienkou, že dávku dostanú len rodiny s príjmami do 2,4 násobku životného minima.

Samozrejme, zatiaľ ide len o výroky. Svoje názory preukáže až hlasovaním vo vláde, či parlamente. Jeho výroky tiež nie sú zárukou, že ministerstvo financií bude efektívne riadené s minimálnymi nákladmi. Ale občan má aspoň predstavu o tom, čo si jeho „zástupca“ myslí, a prečo. Niežeby bol Kalousek vzorom ideálneho politika, či ministra financií, ale jeho návrhy zatiaľ skutočne reflektujú cieľ znižovania schodku verejných financií. A to aj inak, ako zvyšovaním daňových príjmov a obmedzením rozkrádania verejných zdrojov.

Dostaneme AAA, inak...

Juraj Karpiš

Európski predstavitelia majú v zuboch ratingové agentúry. Na jednej strane udeľovali investičný rating pochybným cenným papierom, na strane druhej prispievali k napätiu na finančných trhoch počas krízy štátnych dlhov znižovaním ratingu problematických krajín.

Výroky na ich adresu zo strany európskych predstaviteľov sa postupne pritvrdzujú a guvernér ECB Trichet otvorene hovorí o potrebe zrušiť oligopol troch agentúr:

„Otázka: Mala by vzniknúť Európska ratingová agentúra, keďže anglosaské agentúry prilievali olej do ohňa počas krízy?

Opoveď (Trichet): Ratingové agentúry mali vo všeobecnosti procyklický dopad. Zväčša zvýrazňujú pokles rovnako ako aj rast na finančných trhoch. To je zrejmé aj dnes. Ide to proti finančnej stabilite. Je pravdepodobne žiadúce, aby sa skončil oligopol troch agentúr. No základným problémom je redukcia alebo zrušenie tohto posilňujúceho efektu, ku ktorému ratingové agentúry prispievajú.“

Oligopol? Veď za to, ako vyzerá konkurencia v oblasti ratingu, môže do veľkej miery aj regulátor, keďže odvetvie kartelizuje tým, že akceptuje ratingy iba ním vybraných agentúr.

Ostrá kritika zo strany európskych predstaviteľov prišla hlavne po znížení ratingu problematických euro-krajín. No hovoriť o tom, že ratingové agentúry boli zbytočne prísne na PIGS krajiny určite nemožno. Keď pochybili, tak presne na opačnej strane – boli príliš laxné. Španielsko, krajina s 20% nezamestnanosťou, deficitom vo výške 10% HDP a 13-timi bankrotmi v minulosti mala až do mája 2010 u agentúr Moody's a Fitch najlepší rating AAA. To na príliš prísne posudzovanie naozaj nevyzerá.

A čo procyklickosť ratingu? No, zdá sa, že keď sa „posilňujúci efekt“ ratingu dá využiť pre európske ciele, tak je zrejme v poriadku. Šéf Európskeho finančného stabilizačného mechanizmu (fond známejší pod názvom „európsky ochranný val“ či „euroval“) Klaus Regling ani nepočkal na objektívne zhodnotenie rizikovosti novej entity a dopredu si objednal od „nezávislých“ agentúr najlepší rating: „Som presvedčený, že dostaneme najvyššie možné ratingové hodnotenie, možno niekedy v auguste“. Fungovanie EFSM tak čoraz viac pripomína inovatívne praktiky finančného sektora, ktoré viedli ku kríze. Spomínate si – sekuritizácia – vydanie dlhopisu zastrešujúceho nízkobonitných dlžníkov, ktorý tiež dostával od ratingových agentúr najvyššie hodnotenia? Fond – akciovka v Luxembursku - má formu tzv. Special Investment Vehicle – ktorá poväčšine slúži na zakrývanie reálneho zadlženia zakladajúcich entít (v tomto prípade štátov EMÚ) a k výbornému ratingu sa dostane pravdepodobne nátlakom a nie objektívnym zhodnotením reálnej rizikovosti (investičné banky používali finančné motivácie, keďže im chýbala sila regulátora).

Volanie po nových ratingových agentúrach asi počuli až v Číne. Tamojšia ratingová agentúra Dagong Global Credit Rating Co. prvý krát zverejnila svoje ratingy krajín. No ani tento neanglosaský subjekt asi európskych predstaviteľov neupokojí. Nemecko rovnako ako USA, skončili v rebríčku za Čínou...

Solidarita? A s kým vlastne?

Radovan Ďurana

„Zopár čísel postačuje na ilustráciu rozsahu obchádzania daňových povinností v Grécku. Podľa Ministerstva financií objem nevyzbieraných daní dosahuje 31 mld. eur [1]. Za zmienku tiež stojí, že grécka daňová správa vyzbiera na čas menej ako 70% uvalených daní, čoho nevyhnutným dôsledkom je rastúci deficit a verejný dlh.

Pri dani z príjmov fyzických osôb 94% daňových príjmov pochádza z príjmov pod 30 000 eur [2]. 33% Gréckych rodín zasiela daňové priznanie s ročným príjmom medzi 12 000 a 30 000 eur. Priemerná hodnota tejto skupiny je 19 000 eur ročne, čo znamená, že priemerný mesačný príjem je pod hranicou 1600 eur, a korešponduje s daňou v hodnote 1140 eur ročne [3]. Len 3000 gréckych domácností deklaruje príjem vyšší ako 200 000 eur.

Sedem z desiatich živnostníkov podáva priznanie pod hranicou zdaniteľných príjmov. Len 2 557 živnostníkov vykazuje príjmy vyššie ako 100 000 eur. Ak dôverujeme údajom z daňových priznaní z roku 2008, dôchodcovia v Grécku sú bohatší ako obchodníci a živnostníci, keďže dôchodcovia vykazujú priemerný ročný zdaniteľný príjem 11 873 eur, zatiaľ čo obchodníci 10 440 eur, a živnostníci 9 057 eur.

Nedávny prieskum Európskej komisie ukázal, že 30% príjmov DPH, konkrétne 6,6 mld. eur ročne, nie je vyzbieraných kvôli únikom a obchádzaniu daňových povinností – zatiaľ čo priemer EÚ je nižší ako 12%.

Štúdia OECD odhaduje, že náklady na výber každých 100 eur daňových príjmov a súvisiacej administratívy dosahujú 1,69 eur. V ostatných európskych krajinách a u členov OECD, sú náklady na výber nižšie ako 1 euro (s výnimkou Slovenska). A teda, celkové ročné náklady na výber daní dosahujú závratných 900 mil. eur.“

Zdroj: IREF Taxation 2010

[1] Finančný balík pomoci by mal dosiahnuť 110 mld. eur.

[2] Na Slovensku v roku 2006 zaplatili 2% (cca 41 tisíc) ľudí s priemerným ročným príjmom 52 000 eur viac ako 30% daní. Daňovníci s príjmom nad 10 000 eur zaplatili 60% dane. Z porovnania vyplýva, že v Grécku sa občania s nadpriemerným príjmom úspešne vyhýbajú plateniu dani z príjmov.

[3] Na Slovensku platil daň v danej výške v roku 2006 človek zarábajúci vtedajších 23 tisíc korún. Priemerná mzda v Grécku v roku 2009 v súkromnom sektore bola podľa OECD 2095 eur mesačne.

Nemci chystajú mechanizmus „riadených bankrotov”

Juraj Karpiš

Podľa Spiegel: *„...Spolková kancelárka, ktorá je odhodlaná nepripustiť opakovanie „gréckeho debaklu“ s inou krajinou, navrhla zavedenie procedúry, ktorá by zabezpečovala „riadené národné bankroty“. Nemecká premiérka dúfa, že plán by vytvoril „dôležité motivácie pre členov eurozóny, aby držali svoje rozpočty pod kontrolou.“*

Minister financií Wolfgang Schäuble v úplnom súlade s Merkelovou hovorí: „Musíme myslieť na to, ako v extrémnej situácii riešiť insolventnosť člena bez toho, že by ohrozil fungovanie eurozóny ako celku.“

Navrhované riešenie, ktoré pripravila expertná skupina a ktoré momentálne koluje po nemeckých politických špičkách, počíta aj so zdieľaním strát zo zlyhaného dlhu aj na strane veriteľa formou tzv. „haircut-u“:

„...V popisovaní cieľov tohto prístupu Schäuble uvádza: „Vždy, keď sa do bankrotu dostane súkromná spoločnosť, veritelia sa musia vzdať časti svojich pohľadávok. To isté by malo platiť aj v prípade národných bankrotov.“...

... „Súkromný sektor by mal byť do celej procedúry zapojený, aby daňoví poplatníci neboli jediní, kto bude niesť túto finančnú záťaž“ píše sa v pláne. „Držiteľ dlhopisu v rámci vyplateného kupónu získava aj rizikovú prirážku a preto by mal aj toto riziko niesť.“

Odmenou za „haircut“, ktorému sa všetky možné záchranné balíčky pod falošnou rúškou „solidarity“ snažili predísť, má byť pre veriteľov garancia zostávajúcej časti dlhopisov:

„Veritelia by však mali byť k dohode s dlžnou krajinou motivovaní. Odmenou za zrieknutie sa časti pohľadávok im bude garancia reziduálnej hodnoty z dlhopisov, najviac však polovica z nominálnej ceny dlhopisu. Výhodou tak pre nich bude, že nebudú musieť odpísať celý dlhopis. Dlžná krajina potom musí platiť poplatok za záruky, čo znamená, že bude tiež niesť časť bremena.“

Spolok riadiaci celú procedúru bankrotu a garantujúci zostávajúcu hodnotu dlhopisov má byť nezávislá, apolitická samostatná právna entita a s názvom „Berlínsky klub“ čo je parafráza na už existujúci Parížsky (zastrešujúci reštrukturalizácie pohľadávok medzi jednotlivými krajinami) či Londýnsky klub (špecializuje sa na pohľadávky bánk voči krajinám). Berlínsky klub by mali zostaviť vybrané krajiny zo skupiny G - 20 alebo by mal vzniknúť v rámci štruktúr eurozóny. Do procesu by mal byť od začiatku zapojený aj Medzinárodný menový fond:

„V plánoch nemeckých expertov hrá MMF kľúčovú úlohu. Ak zástupcovia tejto organizácie sídliacej vo Washingtone rozhodnú, že odpustenie časti pohľadávok a reštrukturalizácia dlhu zlyhali, prichádza na rad druhá fáza procesu... Podľa návrhu, „to bude vyžadovať obmedzenie suverénneho rozhodovania.“ Inými slovami, vláda postihnutej krajiny nebude mať ďalej plnú kontrolu nad vlastnou štátnou pokladnicou. Bola by nahradená „jednotlivcom alebo skupinou jednotlivcov znalých regionálnych charakteristík dlžnej krajiny,“ ktorá by chránila finančné záujmy zbankrotovanej krajiny. Právomoc dosadiť týchto ľudí by mal Berlínsky klub.“

Finančné ponaučenia z roku 1946

Jason E. Taylor

Počas posledných dvoch rokov spustili krajiny po celom svete najrozsiahlejšie balíčky stimulačných fiškálnych politík aké kedy svet videl, teda minimálne v čase bez vojnových konfliktov. Grécko, USA, India, Veľká Británia a rad ďalších v súčasnosti dosahujú deficity nad 10% HDP.

Priemerný deficit krajín OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj) dosahuje závratných 8,2% HDP. Samozrejme, ide o klasickú keynesiánsku reakciu na ekonomický pokles - keď dopyt súkromného sektora upadá, štát musí vyplniť medzeru a uchrániť ekonomiku pred kolapsom.

Názor, že masívny deficit, aký sme mohli vidieť v priebehu ostatných dvoch rokov, môže pomôcť prinavrátiť ekonomiku k plnej zamestnanosti, sa obracia historicky na obdobie Veľkej hospodárskej krízy a 2.svetovej vojny. Ekonomiky sa vrátili k plnej zamestnanosti až po masívnych deficitoch počas vojnových rokov. Na ilustráciu, americké deficity sa pohybovali v rozmedzí 21% až 27% HDP v rokoch 1943 až 1945 (to je dvojnásobok dnešného deficitu) a nezamestnanosť sa znížila z úrovne 14% v roku 1939 na úroveň okolo 2% počas vojny.

Poskytujú však skúsenosti z 2. svetovej vojny dôkazy v prospech Keynesovej fiškálnej politiky? V štúdii publikovanej v júni 2010 sme Richard Vedder z Ohio University a ja tvrdili, že skutočné ekonomické poučenie z tohto obdobia leží v skúsenostiach z roku 1946, keď došlo k dramatickému ukončeniu vojnových stimulov.

Keynesiánci dôrazne argumentovali tým, že ak štát rozpustí armádu a zastaví produkciu zbraní, nezamestnanosť sa vráti na úrovne v časoch krízy. Napriek týmto protestom vláda poslala väčšinu vojakov domov, vypovedala vojenské zmluvy a odstránila ekonomické kontroly prijaté vo vojnových časoch. Nasledovali predpovede ekonomického „armagedonu“. V septembri 1945 bol nárast americkej nezamestnanosti predikovaný niekde v rozmedzí 12 až 35%.

Napriek týmto varovaniam výdavky štátu klesli z úrovne 84 mld. v roku 1945 pod úroveň 30 mld. v roku 1946 a rokom 1947 prešiel americký rozpočet do prebytkového stavu na úroveň 6% HDP a splácal sa dlh akumulovaný v čase vojny. Bol to najväčší a najrýchlejší obrat z deficitného do prebytkového stavu v histórii, známy ako „veľká de-stimulácia“. A tu je dôkaz. Napriek rozšíreným predikciám o opaku nezamestnanosť ostala medzi rokmi 1945 – 1948 pod úrovňou 4,5%.

Čo sa stalo? Pracovné trhy sa rýchlo a efektívne prispôsobili hneď ako im boli zložené okovy z vojnových čias. Dnes väčšina ekonómov pripisuje neustálej intervencii počas 30. rokov, predovšetkým v mzdovej politike, predĺženie trvania a intenzity Veľkej hospodárskej krízy. Určite k vyššej miere povojnovej zamestnanosti dopomohli aj niektorí pracujúci, ktorí sa zamestnali len počas vojny, a po jej skončení dobrovoľne odišli z pracovného trhu a vrátili sa do školy alebo do ich predvojnových rolí žien v domácnosti. Aj napriek tomu, že údaje ukazujú obrovské stiahnutie vládnych intervencií z ekonomiky, zamestnanosť vzrástla v rokoch 1945 a 1947 o viac ako 4 milióny, teda v čase, keď keynesiánske modely predpokladali jej prudký pád.

Ironiou je to, že len pred troma rokmi bola Keynesova fiškálna politika považovaná za intelektuálne slepú uličku. História (vďaka rozsiahlemu empirického výskumu) poukázala, že fiškálne stimuly sú veľmi neefektívny spôsob ako pomôcť nezdravej ekonomike. Ak sme toto ponaučenie plne neakceptovali do roku 1990, tak zdalo sa, že skúsenosť z Japonska počas „stratenej dekády“, keď obrovský deficit a masívna štátna intervencia voviedla krajinu do stagnácie, definitívne hodila hlinu na Keynesovu mŕtvolu. Náhrobok bol potom vyrytý Robertom Rubinom, ministrom financií bývalého prezidenta Billa Clintona, ktorý postavil Keynesiancov na hlavu tvrdením, že nie deficity, ale prebytky stimulujú ekonomiku formou stabilných nízkych úrokových sadzieb.

Ekonómovia dlho tvrdili, že keynesianska fiškálna politika je neefektívna pri vytváraní pracovných miest alebo pri raste HDP, pretože výdavkový deficit „vytláča výdavky súkromného sektora“ pohltením zdrojov, ktoré by boli inak k dispozícii. Obed zadarmo proste neexistuje. Samozrejme, obdobne platí, že keď sa stiahne fiškálny tieň štátu, nemusí dôjsť k strate pracovných miest alebo poklesu HDP.

Pre úsporné opatrenia zamerané na zníženie deficitu implementované naprieč Európou a aspoň diskutované aj v USA poskytujú ponaučenia z roku 1946 aspoň istú mieru útechy.

Jason E. Taylor je profesorom ekonómie na Central Michigan University, a spoluautor štúdie Stimulus by Spending Cuts: Lessons from 1946, Cato Policy Report (June 2010)

Pre INESS preložil Jozef Tvardzik

Stanovenie optimálnej ceny

Juraj Galvánek

Európsky súdny dvor zamietol námietky mobilných operátorov o regulácii cien roamingu. *„V tomto kontexte Súdny dvor uvádza, že úroveň maloobchodných poplatkov za medzinárodné roamingové služby bola v čase prijatia uvedeného nariadenia vysoká a pomer nákladov a cien nie je taký, aký by bol bežný na plne konkurenčných trhoch,“* píše tribunál v prehlásení.

Európsky súdny dvor postupne preberá na seba právomoci rozhodovať o živote občanov. Vo svojom rozhodnutí pritom zopakoval úvahu a ideológiu regulátora. Ďalší príklad toho, že súkromné podnikateľské subjekty sa majú dôvod obrátiť na súd len vtedy, ak chcú niečo získať v súlade s regulačnou politikou komisie (viď prípad Microsoft), a nie keď potrebujú pred ňou ochrániť. Kde je slabé miesto cenových regulácií?

Vysoký zisk indikuje vysoký dopyt resp. nedostatočnú ponuku. Tento signál pre trh znamená potrebu dodatočného kapitálu. Regulácia ceny teda môže znamenať v budúcnosti pomalší alebo žiadny pokles cien pre hovory v rámci krajiny či iné služby mobilných operátorov, prípadne zníženie investícii. Navyše, pokus regulátora o stanovenie akejsi optimálnej ceny nie je ani teoreticky uskutočniteľný, pretože nikdy nebude mať o situácii na trhu také množstvo informácii, ako má samotný podnikateľ. Ten pri určení ceny zohľadňuje enormné množstvo faktorov, vrátane očakávaní budúceho vývoja a príležitostí. Inak by bolo možné a optimálne centrálne stanoviť ceny úplne všetkých tovarov a služieb.

Otázne je aj, čo súd zobral ako normu - plne konkurenčný trh.

Týmto krokom sťaží vstup konkurentov na trh, pretože budú mať kvôli nižšiemu zisku aj nižšiu motiváciu naň vstúpiť. Na druhej strane sa dá so súdom v niečom súhlasiť. Na trhu, kde je počet operátorov regulovaný štátom, rozvinutú hospodársku súťaž naozaj nemožno čakať. V tom prípade ale regulácia odstraňuje iba dôsledky predošlej regulácie.

Zaujímavý je napríklad aj fakt, že je regulovaná cena jedného produktu. Pri roamingu navyše nejde ani o životne dôležitú službu, ale v podstate o luxusný statok. Reguláciu roamingu možno prirovnať k pekárni a cro-

issantu ako jednému z mnohých produktov, ktoré vyrába.

Na reguláciu ceny croissantu doplatia všetci zákazníci pekárne, pretože len kvôli vyššej cene croissantu mohli mať doteraz nižšie ceny ostatného pečiva, prípadne mohla pekáreň viac investovať do rastu svojich kapacít či nových produktov, ktoré dnes a zajtra umožnia cenu znížiť.

Relatívne znevýhodnenie jedného odvetvia má za následok presmerovanie kapitálu do výnosnejších odvetví. Permanentná rozsiahla regulácia všetkých odvetví následne vedie k presmerovaniu kapitálu napr. do štátnych dlhopisov, alebo do odvetví so štátom garantovaným monopolom resp. cenami.

Zaviesť zdanenie dôchodkov?

Radovan Ďurana

Peter Goliaš na blogu napísal: Zdanenie dôchodkov je na prvý pohľad kacírska myšlienka. Z pohľadu udržateľnosti verejných financií (Peter uviedol 3 dôvody) má však zdaňovanie dôchodkov logiku.

Logiku, ale zatiaľ by to nemalo vysoký prínos. Výdavky Sociálnej poisťovne na časť dôchodku presahujúcu hodnotu 375 eur (čo je priemerná hodnota minulý rok priznaných dôchodkov) dosiahli 684 mil. eur. 19% daň by priniesla max. 130 mil. eur (za predpokladu, že by sa celou(!) sadzbou 19% zdaňovala časť dôchodku nad úrovňou priemernej hodnoty, vzhľadom na existenciu postupne klesajúcej odpočítateľnej položky to je ale optimistický predpoklad).

Lenže o zdaňovaní by mali rozhodovať voliči a nie „verejné financie“. Ktorý dôchodca by chcel získať povinnosť podávať daňové priznanie len kvôli tomu, že poberá štátom vyplácaný dôchodok? Ak je cieľom štátu vyplatiť menej peňazí, tak túto metódu možno považovať za škrabanie sa ľavou rukou za pravým uchom. Efektívnejšie je zmeniť vzorec výplaty – nevyplácať také vysoké dôchodky. Lenže my máme na Slovensku poistný systém (defined contribution), čo znamená, že výška dávky musí závisieť od výšky príspevku. Ak sa zmení vzorec, môže sa ozvať Ústavný súd, presne tak, ako to urobil ten český. A tak, paradoxne, pokiaľ ostane zachovaný poistný systém (a nezmení sa na pôvodný dávkový spred roku 2003), riešením prudko rastúcich nákladov poisťovne bude môcť byť práve zdaňovanie vyšších dôchodkov. Úmysel zákona – priznávať vyššie dôchodky ľuďom z vyššími príspevkami bude zachovaný. Koniec, koncov, nebude to žiadna rarita, viď nasledujúca tabuľka. V Dánsku sú dôchodky zaťažené 33-36% daňovo-odvodovou sadzbou. (stĺpec 1,5 uvádza, akú sadzbu platí zo svojho dôchodku človek, ktorý zarábal 1,5 násobok priemernej mzdy pred priznaním dôchodku).

Zdroj: OECD, Pensions at Glance 2009

Individual earnings when working	Taxes and contributions paid by pensioners (percentage of pension)		
	0.5	1	1.5
Australia	0.0	2.8	10.7
Austria	11.1	24.7	29.7
Belgium	0.0	12.0	16.5
Canada	0.0	1.0	1.0
Czech Republic	0.0	0.0	0.0
Denmark	31.5	33.2	36.3
Finland	13.6	24.9	30.0
France	5.9	12.6	15.7
Germany	8.4	19.6	25.2
Greece	0.3	13.9	22.3
Hungary	0.2	11.2	23.8
Iceland	18.2	25.6	29.1
Ireland	0.0	0.0	0.0
Italy	24.1	24.1	24.1
Japan	9.7	8.0	10.7
Korea	0.8	1.6	2.2
Luxembourg	11.3	21.1	27.5
Mexico	0.0	0.0	0.0
Netherlands	17.4	25.6	31.4
New Zealand	17.6	17.6	17.6
Norway	9.8	17.3	20.1
Poland	14.1	17.0	18.0
Portugal	0.0	0.0	2.2
Slovak Republic	0.0	0.0	0.0
Spain	10.1	17.1	20.6
Sweden	23.8	27.9	33.3
Switzerland	2.6	19.6	19.2
Turkey	0.0	0.0	0.0
United Kingdom	0.9	2.8	3.6
United States	0.0	0.0	0.0
OECD	**7.7**	**12.7**	**15.7**

Source: OECD pension models.

Cena štátu

Výška záruk v rámci ochranného euro(de) valu sa prepočítavala na základe podielu danej krajiny na základnom imaní Európskej centrálnej banky. Ten je určený z polovice veľkosťou populácie danej krajiny a z polovice jej ekonomickou výkonnosťou meranou hrubým domácim produktom. Na Slovensko podľa tohto kľúča pripadli z celkových 440 mld. eur, ktorými musia prispieť členovia eurozóny, záruky vo výške 4,37 mld. eur. Vzhľadom na fakt, že euroval nie je ozajstnou solidaritou (chudobnejší možno budú musieť posielať peniaze bohatším), ale skôr záchranou finančného sektora, je zaujímavé pozrieť sa na pomer výšky záruk ku veľkosti finančného sektora tej ktorej krajiny.

Graf: INESS Zdroj: ECB

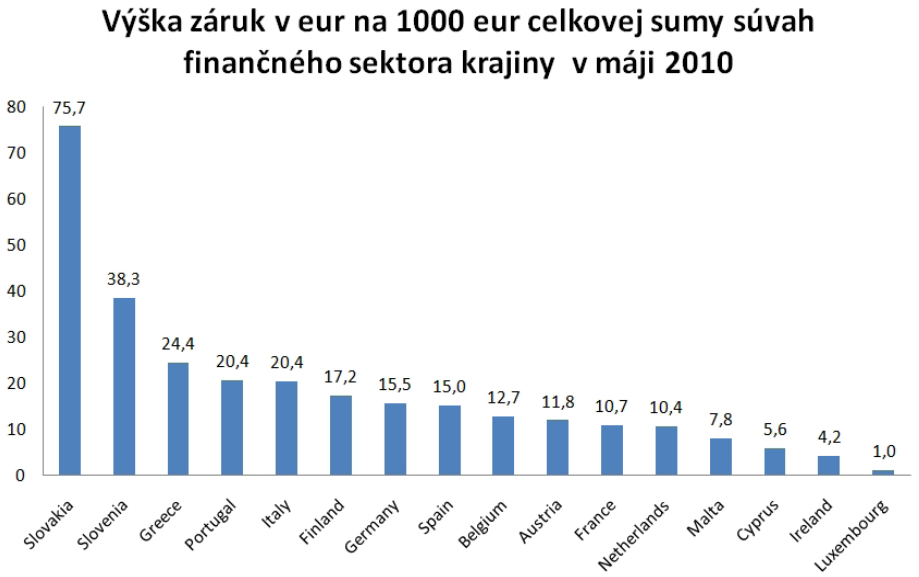

INESS v lete organizoval už štvrtý ročník The Liberty Camp

Hotel Piatrová, Vrútky, 24 - 30 júna 2010

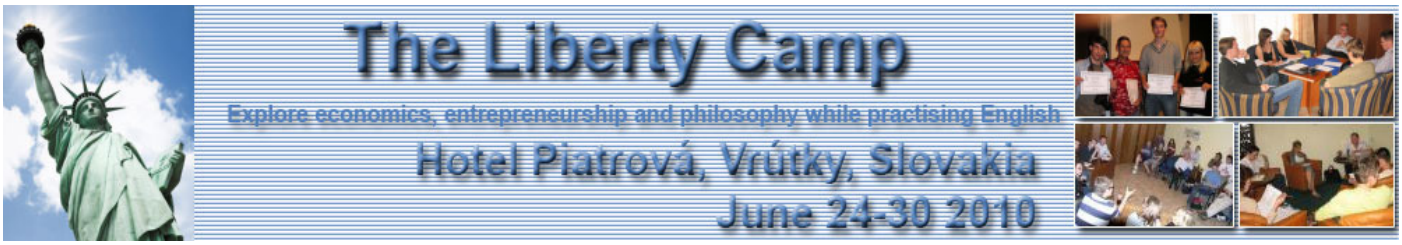

Štvrtý ročník Liberty campu sa uskutočnil v Hoteli Junior Piatrová posledný júnový týždeň. Podujatie si zachovalo svoj medzinárodný rozmer, medzi 27 účastníkmi boli zástupcovia z piatich krajín. Fotogalériu nájdete na stránke www.iness.sk/lec. Prednášky a diskusie v anglickom jazyku viedli lektori z USA, Portugalska, a Slovenska.

Tento rok sa niesol v znamení vízií, okrem zaujímavých prednášok o tom, čo môže priniesť budúcnosť, účastníci počas kempu pripravovali projekt zlepšenia situácie na Slovensku do roku 2020 v oblastiach vzdelávania, decentralizácie, nezamestnanosti a korupcie. Z hodnotení účastníkov vyplýva, že sa opäť podarilo dať dokopy adekvátnu ponuku s dopytom po vzdelávaní a nových myšlienkach. Zopár postrehov:

„Angličtina, zahraniční lektori, krásna príroda, liberálne idey, atmosféra porozumenia a dobrá nálada tvorená skvelými ľuďmi so spoločnými záujmami. Krátka charakteristika podujatia, ktoré odporúčam všetkým ľuďom s otvorenou mysľou, znalosťou anglického jazyka a chuťou diskutovať o ekonómii, filozofii, práve a podnikaní.“ (J.)

„I am leaving Vrútky full of ideas I want to learn more about, questions I want to find answers to...the number of questions I had on my mind after leaving the camp has multiplied at least tenfold..“ (G.)

„I liked the lectures about future trends. I would say there were some information in every topic that were new to me. I have especially benefited from discussion groups and informal debates as well.“ (J.)

Týmto by sme chceli tiež poďakovať lektorom, ktorí boli bez nároku na odmenu ochotní stráviť 5 dní plných prednášok a diskusií s účastníkmi. Manažmentu hotela, ktorý nám vychádzal v ústrety. Podujatie by sa zároveň neuskutočnilo bez láskavej podpory našich sponzorov: Nádacie Tatrabanky, Nadácie Intenda, a International Republican Institute.

Cena štátu na stredných a vysokých školách

V septembri minulého roku sme učiteľom tristo stredných škôl na Slovensku poslali učiteľský balíček Cena štátu, ktorý im môže pomôcť pri výučbe problematiky verejných financií. V náväznosti na cyklus prednášok, s ktorými sme začali pred rokom, pokračujeme aj v tomto školskom roku s prednáškami pre učiteľov a pre študentov, cieľom ktorých je objasniť fungovanie verejných financií, finančný vzťah občan - štát, ako aj ukázať, ako sa dá pri výučbe využiť internetový portál Cena štátu (www.cenastatu.sk) a učebné pomôcky, ktoré sme pre učiteľov pripravili.

Týmto sa zároveň obraciame na učiteľov, ktorí majú záujem používať Cenu štátu ako pomôcku pri výučbe o verejných financiách: prosím, kontaktuje nás na telefónnom čísle 02 - 5441 0945 alebo elektronicky na adrese: iness@iness.sk, my prídeme za Vami na Vašu školu a v cca hodinovej prezentácii vzdelávací projekt Cena štátu Vašim učiteľom detailne predstavíme.

Zaujímavá internetová adresa

Kto kde vládne v Európe

Prehľadný sumár s informáciami kto v ktorej krajine v Európe vládne nájdete v publikácii Eye on Europe (č. 20) od The Stockholm Network na str. 9. Uvedené sú tiež dátumy najbližších volieb v jednotlivých krajinách.

http://www.stockholm-network.org/downloads/publications/EYE_20.pdf

PODPORTE INESS!

INESS je nezávislá nezisková organizácia, ktorá uskutočňuje svoje aktivity vo veľkej miere vďaka podpore darcov. Ak sympatizujete s aktivitami INESS a radi by ste finančne prispeli k ich uskutočňovaniu, môžete tak urobiť bankovým prevodom na účet INESS: 266 475 2087 / 1100 (Tatrabanka, a. s., Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava). Do správy pre prijímateľa uveďte „Dar“.

Srdečne Vám ďakujeme.

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Efektívna daň z kapitálu?

Inštitút CATO zverejnil na svojich stránkach report k štúdii kanadských ekonómov, ktorý sa zamerali na určenie efektívnej daňovej sadzby na nové kapitálové investície. Rebríček, uvedený v tabuľke, tvorí 80 krajín, Slovensko zaujalo celkom sympatické 17 miesto so sadzbou 12,2%.

Table 1. Effective Corporate Tax Rates, 2009

United States	35.0%		
Argentina	41.7%	Switzerland	16.8%
Chad	40.8%	Botswana	16.6%
Brazil	36.5%	Ecuador	16.4%
India	35.7%	Netherlands	16.3%
Uzbekistan	35.5%	China	16.0%
France	34.4%	Uganda	15.9%
Japan	33.5%	Mexico	15.8%
Korea	32.6%	Peru	15.2%
Spain	30.9%	Israel	15.1%
Canada	28.0%	Jamaica	15.0%
UK	27.5%	Morocco	14.9%
Italy	27.2%	Bangladesh	14.6%
Russia	26.7%	Madagasear	14.3%
Australia	25.9%	South Africia	14.2%
Austria	25.2%	Hungary	13.6%
Pakistan	25.0%	Poland	13.6%
Germany	24.4%	Czech Rep.	13.4%
Lesotho	24.2%	Chile	13.3%
Costa Rica	23.9%	Trinidad	13.3%
Norway	23.8%	Nigeria	12.8%
Bolivia	23.6%	Ghana	12.4%
Indonesia	22.3%	Ireland	12.3%
Tunisia	22.0%	Slovak Rep.	12.2%
Sierra Leone	21.1%	Vietnam	12.2%
Fiji	20.8%	Greece	12.0%
Tanzania	20.4%	Croatia	9.8%
Zambia	20.3%	Iceland	9.6%
Iran	19.9%	Egypt	9.2%
Finland	19.6%	Kenya	9.1%
Sweden	19.5%	Romania	8.9%
Malaysia	18.6%	Singapore	8.8%
Portugal	18.6%	Ethiopia	8.0%
Luxembourg	18.4%	Mauritius	7.0%
Thailand	18.4%	Turkey	4.1%
Jordan	18.4%	Bulgaria	4.1%
Denmark	18.2%	Latvia	3.8%
New Zealand	17.7%	Ukraine	3.7%
Georgia	17.6%	Serbia	-5.4%
Rwanda	17.4%	Belgium	-6.5%
Kazakhstan	17.2%	Average of 80 nations	18.2%

Nová metodika, ktorú použili autori, stanovuje efektívnu sadzbu dane z kapitálu na základe podielu anualizovaných daní vyplývajúcich z kapitálu na nezdanenom výnose z kapitálu dodatočného (marginal) projektu, ktorého výnos po zaplatení dane je dostatočne atraktívny, aby pritiahol investorov z medzinárodných finančných trhov. Pri výpočte sadzby boli zahrnuté aj položky ovplyvňujúce základ dane, napr. odpisy či úľavy na úrokoch, ale aj nepriame dane na nákup kapitálových statkov. CATO upozorňuje na špeciálne vysoké postavenie USA, kde sú nové investície zaťažené efektívnou sadzbou 35%.

ANTI MARKET

Zrážka s ekonomickou realitou

Už pri počiatočných úvahách o sociálnych podnikoch v roku 2008 sme hovorili, že tieto podniky nebudú generovať dlhodobo udržateľné pracovné miesta, keďže ich fungovanie nie je postavené na reálnom zabezpečenom odbyte. O tom, že aj na podnikateľov podnikajúcich za peniaze ostatných podnikateľov sa vzťahujú ekonomické zákonitosti, sa presvedčili na Horehroní.Jeden z ôsmich pilotných sociálnych podnikov sa dostal do konkurzu.

Koľko stojí výber daní na Slovensku?

OECD porovnávala krajiny OECD v efektivite výberu daní. Porovnávala náklady na výber daní so skutočným výberom. Slovenská daňová správa podľa údajov za rok 2007 dosiahla nelichotivé prvenstvo. Viac o administratívnych nákladoch zdaňovania (zamestnanosť, IT náklady) nájdete v štúdii Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2008).

Pozn: na vertikálnej osi je podiel daní na HDP, horizontálna os zobrazuje podiel administratívnych nákladov na 100 jednotiek príjmov.

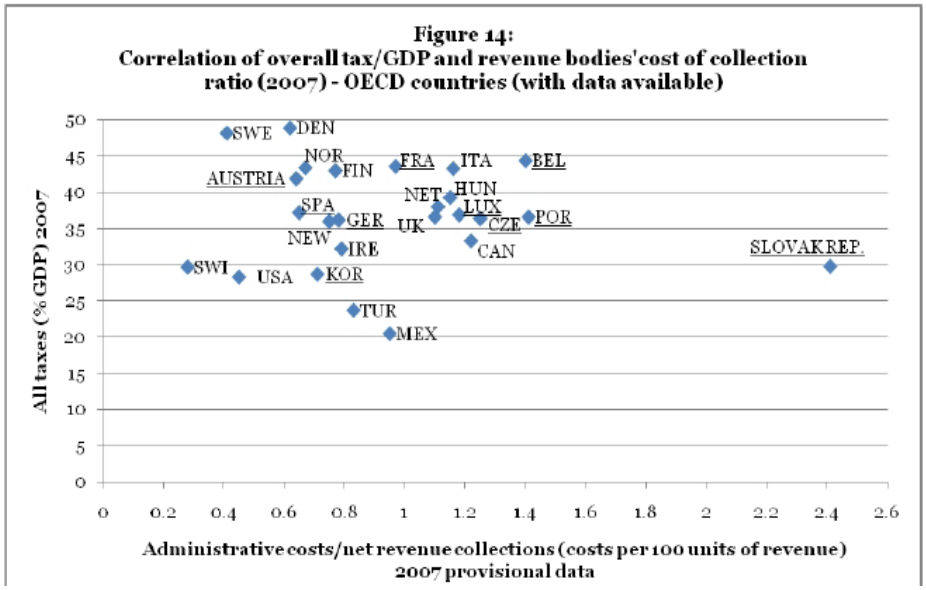

MARKET FINESSE - mesačník. Vydáva INESS - Institute of Economic and Social Studies, Adresa: Hviezdoslavovo nám. 17, 811 02 Bratislava, tel.: +421-2-5441 0945, www.INESS.sk, e-mail: iness@iness.sk, č.účtu: 2664752087/1100